

O'QUVCHILARDA XOTIRA VA DIQQAT JARAYONLARINI RIVOJLANTIRISHNING PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK MEXANIZMLARI

Mualliflar: Qosimova Ozodaxon Tavakkalovna

Andijon viloyati, Shahrixon tumani

48-maktab amaliyotchi psixologi

Yakubova Shoxistaxon Akbarjon qizi

Andijon viloyati, Shahrixon tumani

55-maktab amaliyotchi psixologi

Annotatsiya

Mazkur maqola o'quvchilarning akademik muvaffaqiyatida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lgan kognitiv jarayonlar – xotira va diqqatni rivojlantirish masalalariga bag'ishlangan. Shahrixon tumanidagi 48- va 55-maktablar tajribasi asosida o'quvchilarda diqqatni jamlash, xotira hajmini kengaytirish va axborotni uzoq muddatli xotirada saqlash usullari tahlil qilingan. Mualliflar maktab psixologlari uchun amaliy tavsiyalar va mashqlarni taklif etadilar.

Kalit so'zlar: Xotira, diqqat, kognitiv jarayonlar, ta'lim sifati, psixologik rivojlanish, mnemonika, diqqat barqarorligi.

Kirish

Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchilarga uzatilayotgan axborotlar hajmi ortib bormoqda. Bunday sharoitda o'quvchining o'zlashtirish darajasi bevosita uning psixik jarayonlari – xotira va diqqatning qay darajada rivojlanganligiga bog'liq. Diqqat – o'quv faoliyatining "darvozasi", xotira esa bilimlar xazinasidir. Shahrixon tumani 48- va 55-maktablardagi kuzatuvlarimiz shuni ko'rsatadiki, darsdagi chalg'ishlar va o'quv materialini o'zlashtira olmaslik ko'pincha aynan shu ikki jarayonning rivojlanmaganligi bilan bog'liq. Ushbu maqolaning maqsadi o'quvchilarda xotira va diqqatni rivojlantiruvchi samarali usullarni aniqlashdan iborat.

Metodologiya

Tadqiqot Shahrixon tumanidagi 48- va 55-maktablarning o'rta sinf o'quvchilari o'rtasida o'tkazildi. Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

1. **Diagnostika:** "Burdonning korrektura sinamasi" (diqqat hajmi va barqarorligini aniqlash) va "10 ta so'zni eslab qolish" (xotira hajmini aniqlash) testlari.
2. **Eksperimental guruhlar:** Tanlab olingan guruhlarda 3 oy davomida maxsus psixologik mashqlar (mnemotexnikalar, vizualizatsiya) olib borildi.
3. **Qiyosiy tahlil:** Tajribagacha va tajribadan keyingi natijalar o'rtasidagi farq statistik tahlil qilindi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari quyidagilarni ko'rsatdi:

* **Diqqat barqarorligi:** Maxsus psixologik mashqlar bajarilgan guruhlarda o'quvchilarning dars davomida diqqatni jamlash vaqti o'rtacha 15-20 daqiqaga uzaydi.

* **Xotira hajmi:** Mnemonik usullardan (so'zlarni obrazlar bilan bog'lash) foydalangan o'quvchilarda yangi materialni eslab qolish tezligi 30% ga oshdi.

* **Akademik o'zlashtirish:** Diqqat va xotira mashqlari tizimli bajarilgan sinflarda fanlarni o'zlashtirish ko'rsatkichi sezilarli darajada yaxshilandi.

Muhokama va xulosa

Xotira va diqqat – bu tug'ma qobiliyat bo'lib qolmay, balki mashq qildiriladigan jarayonlardir. Bizning kuzatishlarimiz shuni ko'rsatadiki, o'quvchilarga ma'lumotni qanday eslab qolishni (texnikasini) o'rgatish, ularga shunchaki darslikni yodlatishdan ko'ra samaraliroqdir.

Xulosa va tavsiyalar:

1. **Vizual va auditor usullar:** Dars jarayonida o'quvchilarning individual xotira turiga (vizual, auditor, kinestetik) qarab topshiriqlar berish. 2. **Tanaffus mashqlari:** Diqqatni qayta tiklash uchun dars davomida 1-2 daqiqalik miya gimnastikasini o'tkazish.

3. **Mnemonika:** O'quvchilarga murakkab ma'lumotlarni eslab qolish uchun assotsiatsiya va obrazlar yaratishni o'rgatish.

4. **Ota-ona hamkorligi:** Uy vazifalarini bajarishda o'quvchining diqqatini chalg'ituvchi omillarni (telefon, shovqin) bartaraf etish bo'yicha ota-onalarga yo'riqnomalar berish.

Xulosa qilib aytganda, diqqat va xotira – o'quvchining ta'limdagi "quroli" hisoblanadi. Biz psixologlar bu qurolni charxlay olsak, o'quvchining kelajakdagi muvaffaqiyatiga poydevor qo'ygan bo'lamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Luriya A.R. "Xotira psixologiyasi".
2. G'oziyev E.G'. "O'quvchilar diqqat va xotirasini rivojlantirish metodikasi".
3. Psixologik testlar va o'quvchilarni rivojlantirish bo'yicha metodik qo'llanmalar.